

Vuxenstuderandes ekonomiska och sociala villkor, del 2

Vuxenstuderande –
Resultat och analys

Innehåll

INNEHÅLL	1
1 INLEDNING	3
1.1 METOD OCH AVGRÄNSNING	3
<i>Populationer</i>	3
<i>Avgränsning</i>	4
1.2 BEGREPP	4
2 RESULTAT OCH ANALYS	7
2.1 STUDIEEKONOMISK SITUATION	7
<i>Generell eller högre bidragsnivå</i>	7
<i>Lånebenägenhet</i>	8
<i>Tillägglån</i>	9
<i>Merkostnadslån</i>	9
<i>Reducerat studiemedel på grund av hög inkomst</i>	9
<i>Återkrav av studiemedel på grund av ändrade studier</i>	10
<i>Obetalda återkrav och avgifter</i>	12
<i>Hur upplever de vuxenstuderande sin ekonomiska situation?</i>	12
<i>Arbete parallellt med studierna</i>	15
2.2 STUDIESOCIAL SITUATION	15
<i>Studieresultat</i>	15
<i>Upplevelse av studieframgång</i>	16
<i>Veckogränser</i>	17
<i>Möjlighet att kombinera studier och privatliv</i>	18
<i>Välmående</i>	18
KÄLLFÖRTECKNING	21

Inledning

Detta är den andra av fyra delrapporter som ingår i utredningen *Vuxenstuderandes ekonomiska och sociala villkor* som har genomförts av CSN. Syftet med utredningen som helhet är att beskriva vuxenstuderande som grupp och att öka kunskapen om deras studieekonomiska och studiesociala situation. Utredningen avser att beskriva vilka faktorer samt vilka samband mellan olika faktorer som påverkar de vuxenstuderandes livssituation. Utredningens frågeställningar är:

- Hur ser den vuxenstuderandes studiesociala och studieekonomiska situation ut?
- Finns det skillnader mellan olika undergrupper vuxenstuderande när det gäller studiesocial och studieekonomisk situation?
- Finns det skillnader mellan vuxenstuderande och studerande i högre utbildning när det gäller studiesocial och studieekonomisk situation?

I denna delrapport presenteras resultatet från den del av undersökningen som behandlar den studieekonomiska och studiesociala situationen för vuxenstuderande generellt. De studerandes situation jämförs med situationen för studerande som studerar på Komvux utan att ha studiemedel och med studerand på eftergymnasial nivå med studiemedel.

Utredningens övriga delrapporter är:

- *Vuxenstuderandes ekonomiska och sociala villkor, del 1 – Sammanställning av resultat och analys.*
- *Vuxenstuderande ekonomiska och sociala villkor, del 3, Vuxenstuderande födda i utlandet – Resultat och analys.*
- *Vuxenstuderande ekonomiska och sociala villkor, del 4, Vuxenstuderande med barn – Resultat och analys.*

Del 1 innehåller avsnitten metod, bakgrund, utredningens teoretiska referensram och tidigare forskning inom området vuxenstudier. I del 1 finns också en sammanställning av utredningens tre delresultat med analys samt slutsatser och diskussion. Delrapport 3 och delrapport 4 innehåller utredningens resultat avseende vuxenstuderande som är födda i utlandet respektive vuxenstuderande som har barn.

1.1 Metod och avgränsning

Utredningen bygger huvudsakligen på uppgifter från CSN:s administrativa register samt från en enkätundersökning¹ av de studerandes ekonomiska och sociala situation som CSN genomförde under höstterminen 2007. De statistikuppgifter som hämtats från CSN:s administrativa register har tagits fram via så kallad Data-warehouse-teknik och via specialbeställda sql-utsökningar ur CSN:s statistikdatabas.

Populationer

Här följer en beskrivning av de populationer som studeras i denna delrapport.

Vuxenstuderande

Registerdata

När uppgifterna hämtas från CSN:s administrativa register utgörs populationen av alla studerande som har fått minst en utbetalning av studiemedel för studier på grundskole- eller gymnasienivå vid komvux eller folkhögskola under den period som studeras. I denna population ingår alltså även de individer som studeras närmare i delrapport 3 och 4, det vill säga utlandsfödda och utländska medborgare samt vuxenstuderande med barn. Jämförelser görs mot studerande

¹ Centrala studiestödsnämnden (2008), *CSN:s enkätundersökning av de studerandes ekonomiska och sociala situation.*

som fått minst en utbetalning av studiemedel för studier på eftergymnasial nivå i Sverige under samma tidsperiod.

Enkätdata

När uppgifterna hämtas från CSN:s enkät från 2007 består populationen *alla vuxenstuderande med stöd* av samtliga svarande som studerade på grundskole- eller gymnasienivå vid komvux eller folkhögskola med studiemedel vårterminen och höstterminen 2007. Jämförelser görs mot respondenter som studerade vid komvux utan att ha studiemedel samt mot samtliga respondenter som studerade på svensk högskola med studiemedel vårterminen och höstterminen 2007.

Avgränsning

Studerande som studerar utomlands ingår inte i denna undersökning.

1.2 Begrepp

I detta avsnitt förklaras några viktiga uttryck och begrepp som förekommer i studien.

Vuxenstuderande

Med begreppet vuxenstuderande avses i denna rapport studerande som är 20 år eller äldre och studerar i Sverige på grundskole- eller gymnasienivå på utbildningar som är studiemedelsberättigande inom skolformerna kommunal vuxenutbildning, folkhögskola, gymnasieskola eller kompletterande utbildningar.

Fribelopp vid studier med studiemedel

Fribeloppet är gränsen för hur hög inkomst en studerande får ha utan att studiemedlen minskas. Fribeloppet, som är relaterat till prisbasbeloppet, varierar med hänsyn till hur många veckor och för vilken studietakt den studerande har studiemedel under ett kalenderhalvår. Om inkomsten är högre än fribeloppet minskas studiemedlen med 50 procent av den del av inkomsten som överstiger fribeloppet. Bidragsdelen och lånedelen minskas proportionellt och reduktionsbeloppet fördelas på de veckor som studiemedlen har beviljats för under kalenderhalvåret. Under inkomståret 2006, för vilket inkomsterna kontrollerades under 2008, var fribeloppet 39 700 kronor per kalenderhalvår vid 20 veckors studier på heltid. Rätten till studiestöd upphör om beloppet efter minskningen motsvarar eller blir lägre än 0,25 procent av prisbasbeloppet per vecka (99 kronor per vecka 2006)².

Högre bidraget

Studiemedel med det högre bidraget kan en studerande få från och med det år han eller hon fyller 25 år. Anslaget för det högre bidraget är begränsat och CSN beviljar bidraget i den ordning ansökningarna kommer in och så länge anslagna medel räcker. Om pengarna tar slut beviljas den studerande studiemedel med det generella bidraget i stället. I reglerna för det högre bidraget spelar personens tidigare utbildning roll. Studerande som saknar fullständig svensk eller utländsk grundskoleutbildning eller motsvarande samt studerande som inte har fullföljt ett nationellt eller specialutformat program i gymnasieskolan, eller saknar motsvarande svensk eller utländsk utbildning kan få det högre bidraget.

Studerande som har grundskoleutbildning och repeterar ämnen på grundskolenivå kan också beviljas det högre bidraget.

I bedömningen av den tidigare utbildningen gäller samma regler som för fastställandet av rätt till antalet studieveckor per studienivå. Det högre bidraget gäller bara för dem som har rätt till studiemedel.

² Centrala studiestödsnämnden, *Studiemedel – Regler och praxis 2006/07*, s.51f.

Prövning av studieresultat

Prövningen av studieresultat har flera syften, bland annat att uppmuntra välplanerade och effektiva studier och att förhindra missbruk av studiestödet. Huvudprincipen är att CSN prövar studieresultaten från tidigare studier vid varje ny ansökan om studiemedel. Vid utbildningar på grundskole- och gymnasienivå gäller att studiemedel endast får beviljas för fortsatta studier om de tidigare studierna har bedrivits i normal takt. Vad som är normal takt varierar mellan olika skolformer. För studerande på eftergymnasial nivå gäller att studiemedel endast får beviljas för fortsatta studier om det är sannolikt att studierna kommer att slutföras i normal tid. För studerande på komvux och i högskoleutbildning finns poänggränser som de studerande behöver uppnå.

CSN kan ta hänsyn till personliga förhållanden som har påverkat studieresultatet. Om prognosen är tveksam kan den studerande få delvis bifall på sin ansökan vilket innebär att han eller hon beviljas studiemedel för en kortare tid än vad ansökan avser. Studerande som inte har haft tillräckliga studieresultat och därför fått avslag på sin ansökan eller avstått från att ansöka om studiemedel kan beviljas stöd från och med veckan efter det att han eller hon har uppnått resultatkravet. Detta kallar CSN *återkvalificering*.

Tilläggs lån

Studerande som är 25 år eller äldre kan få ett tilläggs lån på 1 692 kronor³ per månad (fyra veckor). För att få tilläggs lånet måste den studerande ha studiemedel, både bidrag och lån, de veckor han eller hon söker tilläggs lånet för. Studierna måste bedrivas på heltid i Sverige och den studerande ska ha haft en inkomst av tjänst eller näringsverksamhet som uppgick till minst 415 procent av prisbasbeloppet det kalenderår⁴ som ligger närmast före studiestarten. Tilläggs lånet kan som längst beviljas för 120 veckor. Studerande som inte har rätt till studiemedel på grund av för hög inkomst eller på grund av reglerna om ålder har inte heller rätt till tilläggs lån.⁵

Återkrav

Det finns flera orsaker till att studiestöd ibland betalas ut felaktigt eller med för högt belopp och därför måste krävas tillbaka. Några orsaker är studieavbrott, ändrad inkomst och ändrad studieomfattning. För att det ska bli aktuellt med ett återkrav fordras att den studerande har orsakat den felaktiga utbetalningen, exempelvis genom att ha lämnat oriktiga uppgifter eller inte fullgjort sin anmälningsskyldighet.

Återkrav på grund av för hög inkomst

Studiemedlen är behovsprövade och rätten till studiestöd prövas halvårsvis. Detta medför att inkomster som under ett kalenderhalvår överstiger ett visst belopp, fribeloppet, minskar de studiemedel en studerande har rätt till. CSN kontrollerar i efterhand de uppgifter om inkomst som den studerande har lämnat mot Skatteverkets taxeringsuppgifter för det aktuella året. Under 2008 hanterade CSN ärenden för inkomståret 2006 och för närvarande (2009), pågår hanteringen av ärenden som avser studie- och inkomståret 2007.

Om de inkomstuppgifter som hämtas från Skatteverket är högre än de som den studerande har meddelat CSN, görs en utredning om ett eventuellt återkrav. De personer som fastnar vid inkomstkontrollen får möjlighet att i en komplettering redovisa hur årsinkomsten var fördelad över de två kalenderhalvåren innan beslutet fattas. Om den studerande inte besvarar kompletteringen avgörs ärendet ändå utifrån en schablonmässig fördelning av årsinkomsten som CSN föreslår. Belopp som den studerande har fått i tilläggsbidrag, merkostnads lån och tilläggs lån

³ Beloppet är knutet till prisbasbeloppet enligt lagen för allmän försäkring och avser här beloppet för 2009.

⁴ Före den 1 juli 2008 var det inkomsten de tolv månaderna före studiestarten som räknades.

⁵ Centrala studiestödsnämnden, *Studiemedel – Regler och praxis 2008/09*, s.47; *Studiemedel – Regler och praxis 2007/2008*, s.48.

krävs tillbaka endast om inkomsten har varit så hög att han eller hon inte hade rätt att få något studiemedel alls.

Om det blir aktuellt med återkrav av för mycket utbetalt studiestöd, tar CSN ut en ränta på det återkrävda beloppet. Räntan beräknas från det datum utbetalningen ägde rum. Den överstiger statens utlåningsränta med två procent och var 5,94 procent 2009. Räntan är avdragsgill i deklARATIONEN. Ett återkrav innebär att den studerande genast ska betala tillbaka de lån eller bidrag som har betalats ut felaktigt. Om det är uppenbart att inte hela skulden kan betalas omgående kan CSN godta att delbetalningar får göras. Huvudregeln är då att hela skulden ska vara betald inom tolv månader.⁶

⁶ Centrala studiestödsnämnden, *Återbetalning – Regler och praxis 2008*, s.53 f.

2 Resultat och analys

Under läsåret 2007/08 var antalet vuxenstuderande med studiemedel 84 681 personer. Av de vuxenstuderande var 67 procent kvinnor och 23 procent var 35 år eller äldre, 73 procent studerade i komvux, 16 procent på folkhögskola och 11 procent i övriga skolformer, bland annat gymnasieskola och kompletterande utbildningar.

De vuxenstuderande utgörs till 78 procent av studerande på gymnasienivå och 22 procent på grundskolenivå. En studerande kan under ett läsår studera på både grundskole- och gymnasienivå. Studierna kan också bedrivas parallellt under samma tid. De studerande på grundskolenivå består till stor del av studerande som är födda i utlandet.

Vid beskrivningen av de vuxenstuderandes situation görs ofta jämförelser med situationen för studerande på eftergymnasial nivå. I detta kapitel presenteras resultat och analys från både registerdata och enkätdata.

2.1 Studieekonomisk situation

Generell eller högre bidragsnivå

Det finns studiemedel med två olika bidragsnivåer, generellt och högre bidrag. Det högre bidraget är betydligt mer ekonomiskt fördelaktigt. Under 2009 är det högre bidraget 1 128 kr högre än det generella för en fyraveckorsperiod, medan totalbeloppet (bidrag och grundlån) är det samma nämligen 7 820 kronor vid fyra veckors studier på heltid.

Av de vuxenstuderande med studiemedel fick 34 procent det högre bidraget under läsåret 2007/08. På grundskole- eller gymnasienivå finns möjlighet att få det högre bidraget för studerande som är minst 25 år och läser på en utbildning inom avdelning A1⁷. Pengarna för det högre bidraget har varit uppdelat på tre delposter. Beroende på utbildningsnivå och tidigare utbildningsbakgrund kan två av delposterna bli aktuella för vuxenstuderande. Delpost 2.2 är avsett för studerande som saknar grundskole- och gymnasiekompetens och delpost 2.3 för de som repetitionsläser på grundskolenivå. Pengarna för det högre bidraget är begränsade och lämnas endast inom de ekonomiska ramar som finns. När pengarna för högre bidraget är slut beviljas istället studiemedel med generellt bidrag.

⁷ I avdelning A1 i bilagan till studiestödsförordningen (2000:655) finns behörighetsgivande grundskole- och gymnasieutbildningar vid kommunala och fristående gymnasieskolor, komvux och folkhögskolor.

Tabell 2.1 Antal studerande som uppfyllt grundläggande villkor för det högre bidraget, fördelade efter beslut och utbildningsnivå 2008¹⁾²⁾³⁾

	Kvinna	Man	Totalt
Repetition- eller komplettering grundskolenivå			
Bifall högre bidraget, delpost 2.3	3 492	1 019	4 511
Bifall studiemedel med generellt bidrag på grund av att pengarna för högre bidraget är slut	1 493	509	2 002
Saknar slutbetyg från grundskola eller 3-årig gymnasieutbildning			
Bifall högre bidraget, delpost 2.2	21 322	6 472	27 794
Grundskolenivå	8 098	2 243	10 341
Gymnasienivå	18 199	5 537	23 736
Eftergymnasial nivå			
Bifall högre bidraget delpost 2.1	471	19	490

¹ Utifrån studiemedelsansökan prövar CSN automatiskt om den sökande kan komma ifråga för det högre bidraget. Sökande som ej kan få det högre bidraget men uppfyller grundläggande regler för att erhålla studiemedel beviljas generellt bidrag.

² En person kan vara registrerad på flera utbildningsnivåer under samma år.

³ Bifall för studier som kan hänföras till respektive år oavsett utbetalningstid.

Som framgår av tabell 2.1 var det under 2008 drygt 2 000 repetitionsstuderande på grundskolenivå som endast fick generellt bidrag eftersom pengarna för det högre bidraget tagit slut. För vuxenstuderande som saknar slutbetyg och tillhör delpost 2.2 har däremot pengarna hittills alltid räckt mer än väl.

För repetitionsstuderande på grundskolenivå som ansöker om studiemedel kan det alltså vara svårt att planera sin ekonomi eftersom de inte vet om de beviljas högre eller generellt bidrag. För de som en gång beviljats det högre bidraget finns dock en förtursregel för att de ska kunna fortsätta utbildningen med högre bidraget.

Lånebenägenhet

Det är bara drygt hälften av alla vuxenstuderande som utöver bidraget även har lån. Lånebenägenheten är alltså låg.

Tabell 2.2 Lånebenägenhet, i procent, för vuxenstuderande läsåret 2007/08

	Kvinna	Man	25–34 år	35 år eller äldre	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande	Eftergymnasial nivå
Andel med grundlån (Lånebenägenhet)	50,4	55,3	53,5	43,3	32,5	55,0	52,0	72,9

Som framgår av tabell 2.2 är lånebenägenheten betydligt lägre bland studerande i vuxenutbildning jämfört med studerande på eftergymnasial nivå. Framförallt är lånebenägenheten låg på grundskolenivå. Av tabellen framgår även att äldre studerande har lägre lånebenägenhet. Den relativt lägre lånebenägenheten på grundskolenivå kvarstår dock även om hänsyn tas till skillnader i åldersstruktur och andel som har den högre bidragsnivån.

Lånebenägenheten är alltså lägre för vuxenstuderande och dessutom har lånebenägenheten sjunkit sedan studiestödsreformen 2001. Den har även sjunkit på eftergymnasial nivå men inte lika mycket. Det kan finnas flera orsaker till att det är så många vuxenstuderande som avstår från att låna.

I CSN:s enkätundersökning uppgav 39 procent av de vuxenstuderande som inte har studieskuld att de inte behöver låna medan 42 procent uppgav att de inte vill belasta sin ekonomi med åter-

betalning. En tolkning av detta är att många studerande som avstår egentligen vill eller behöver låna men bedömer att den framtida ekonomin inte kommer att klara återbetalningen. Framförallt på grundskolenivå kan man tänka sig att de studerande i högre grad förväntar sig att studierna inte kommer att leda till ett välbetalt arbete.

För den absoluta merparten är det ett frivilligt val att avstå från lån men det finns även ett fåtal som inte har rätt att låna. Genom den så kallade lånetrappan begränsas antalet veckor som den studerande kan få *studielån* successivt från och med 45 års ålder. Begränsningen i rätten att låna höjdes den 1 juli 2006, från 41 till 45 år.

Lånebegränsningsregeln kan dock inte vara anledningen till den låga lånebenägenheten på grundskole- och gymnasienivå. Under läsåret 2007/08 var det endast 28 vuxenstuderande som fick begränsning eller slut på låneveckor.

Anledningen till detta är att utbildningarna på grundskole- och gymnasienivå är kortare än på eftergymnasial nivå, att de studerande ofta inte har läst med studiemedel och lån tidigare, samt att tidigare veckor med lån som tagits på grundläggande nivå inte ska medräknas alls och att låneveckor tagna på den gymnasiala nivån bara ska räknas till hälften.

Tillägglån

Utöver grundlånet är det också möjligt att söka tillägglån för dem som är över 25 år och som tidigare har haft arbetsinkomster.

Tabell 2.3 Tillägglån för vuxenstuderande, i procent, läsåret 2007/08

	Kvinna	Man	25–34 år	35 år eller äldre	Grund- skolenivå	Gymnasie- nivå	Alla vuxen- studerande	Efter- gymnasial nivå
Andel med tillägglån ¹	14,5	15,6	11,6	21,1	4,9	15,6	14,9	14,4

¹ Andelarna är beräknade på alla vuxenstuderande som hade grundlån och var 25 år eller äldre under läsåret.

Som framgår av tabell 2.3 är det knappt 15 procent av de vuxenstuderande som är 25 år eller äldre som har haft tillräckligt hög tidigare inkomst och valt att komplettera grundlånet med tillägglån.

Merkostnadslån

Merkostnadslån kan lämnas till den som har studiemedel och studielån samt har merkostnader som är förknippade med studierna. Merkostnadslån lämnas inom vuxenutbildningsområdet främst för dagliga resor och dubbel bosättning (för den som har barn på hemorten).

Bland studiestödstagarna på gymnasienivå får drygt 2 procent merkostnadslån. Grundskolestuderande får nästan aldrig merkostnadslån. Förklaringen till detta är troligen att den vanligaste formen av merkostnadslån, merkostnadslån för dagliga resor, sällan är aktuellt eftersom grundskoleutbildning oftast finns att tillgå på hemorten.

Reducerat studiemedel på grund av hög inkomst

Inkomster under ett kalenderhalvår som överstiger ett visst belopp, fribeloppet, reducerar studiemedlen. Studiemedlen minskas med 50 procent av den del av inkomsten som överstiger fribeloppet. Bidragsdelen och ländelen minskas proportionellt. Reduceringen görs utifrån uppgiven inkomst i studiemedelsansökan och utifrån ändrade inkomstuppgifter från den studerande samt vid efterkontroll av inkomst mot skatteverkets taxeringsregister.

Tabell 2.4 Andel och antal personer som har fått reducerat studiemedel eller återkrav på grund av inkomst, andra halvåret 2006, andel i procent

	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande	Eftergymnasial nivå
Andel med reducering eller återkrav pga. inkomst ¹⁾	2,8	3,6	3,5	5,7
Antal personer	312	1 959	2 086	13 483

1) Inkluderar reduceringar som är gjorda utifrån uppgiven inkomst vid ansökan och ändringsanmälan samt återkrav vid efterkontroll av inkomst.

Som framgår av tabell 2.4 är andelen som får reducerat studiemedel på grund av för hög inkomst lägre för vuxenstuderande än för studerande på eftergymnasial nivå. För vuxenstuderande är andelen 3,5 procent.

Efterkontrollen av inkomst görs mot Skatteverkets taxeringsuppgifter ungefär tre år i efterhand. I nedanstående tabell framgår hur många och hur hög andel som fick återkrav på grund av för hög efterkontrollerad inkomst under andra halvåret 2006.

Tabell 2.5 Andel och antal personer som har fått återkrav av studiemedel vid efterkontroll av inkomst, andra halvåret 2006, andel i procent

	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande	Eftergymnasial nivå
Andel med återkrav på grund av hög inkomst	0,5	2,3	2,2	4,1
Antal personer	99	1 221	1 319	9 668

Av tabell 2.5 framgår att det inte är så hög andel som får återkrav men för den enskilde kan återkravet bli mycket ekonomiskt besvärligt, speciellt om den studerande inte känt till inkomstreglerna och haft mycket för hög inkomst.

Som inkomst medräknas inkomstslagen tjänst, näringsverksamhet och kapital. I enkätundersökningen uppgav 28 procent av de vuxenstuderande att de arbetade parallellt med studierna under vårterminen 2007. Av dessa var det 23 procent som uppgav att de skulle ha velat arbeta mer men avstod på grund av fribeloppsgränserna. Drygt 4 procent av de vuxenstuderande har uppgivit att de arbetade svart och av dessa var det 8 procent som gjorde det för att undvika fribeloppsgränsen.

Det finns även personer som uppger så hög inkomst att de får helt avslag på sin studiemedelsansökan, men det är förhållandevis få. Under läsåret 2007/08 var det 2 258 vuxenstuderande som inte alls fick studiemedel på grund av sina inkomster.

Återkrav av studiemedel på grund av ändrade studier

Som tidigare nämnts kan ett återkrav av studiemedel bli ekonomiskt besvärligt för den studerande. Det är troligt att relativt få av de studerande som får ett beslut om återkrav hade insett att så skulle bli fallet, i så fall hade de troligen agerat för att förhindra detta. Nedan redovisas siffror för de två vanligaste återkravsorsakerna för vuxenstuderande, återkrav pga avbrott respektive studieomfattning.

Tabell 2.6 Andel och antal personer som fått återkrav på grund av ändrad studieomfattning, läsåret 2007/08, andel i procent

	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande	Eftergymnasial nivå
Andel	1,5	5,6	5,4	0,2
Antal personer	328	4 232	4 554	492

Av tabell 2.6 framgår att andelen som fått återkrav på grund av ändrad studieomfattning är relativt hög för vuxenstuderande, speciellt på gymnasienivå. Vid fördelning på skolform så visar det sig att nästan samtliga återkrav på grund av studieomfattning på gymnasienivå drabbar komvux-studerande. Det är sannolikt att detta har ett samband med att studierna vid komvux är mer flexibla. Eftersom det finns möjligheter till frekventa förändringar i studierna, ökar även risken för att studiestöd ska komma att betalas ut felaktigt eller med för höga belopp. Att för den studerande på förhand inse vad ett byte mellan två delkurser, en liten förändring i studietiden eller liknande innebär för rätten till studiestöd, kan vara svårt.

Ofta kan det vara så att den vuxenstuderande innan studierna börjar inte vet under vilken tid studier kommer att bedrivas, vilka kurser han eller hon ska läsa eller vilken nivå (grundskolenivå eller gymnasienivå) studierna ska bedrivas på. Detta kan leda till ett flertal ändringar i studieåtgandet under en termin.

Tabell 2.7 Andel och antal personer som har fått återkrav på grund av studieavbrott, läsåret 2007/08, andel i procent

	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande	Eftergymnasial nivå
Andel	2,8	3,2	3,5	0,7
Antal personer	603	2 397	2 999	1 815

Som framgår av tabell 2.7 förekommer också återkrav av studiemedel på grund av studieavbrott i högre utsträckning bland vuxenstuderande än bland studerande på eftergymnasial nivå.

Retroaktiv beviljning

Regeln om retroaktiv beviljning kan innebära att en studerande inte beviljas studiemedel för hela studietiden. Studiemedel får beviljas högst 4 veckor retroaktivt. Regeln medför alltså att studerande som kommer in med sin ansökan mer än 4 veckor efter studiernas början får delvis men inte helt avslag på sin ansökan.

Tabell 2.8 Andel och antal med studiemedel som har fått delvis avslag vid retroaktiv beviljning, läsåret 2007/08, andel i procent

	Kvinna	Man	24 år eller yngre	25–34 år	35 år eller äldre	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande	Eftergymnasial nivå
Andel	4,5	7,0	6,5	4,4	3,9	5,5	5,5	5,3	3,2
Antal personer	2 488	1 904	2 555	1 083	754	1 130	3 722	4 392	8 352

Så många som 4 392 vuxenstuderande fick delvis avslag med anledning av att studiemedelsansökan kom in mer än fyra veckor efter studiernas början. Det är en högre andel än för studerande på eftergymnasial nivå.

Att en studerande får delvis avslag, oftast för ett fåtal veckor, har troligen ingen avgörande betydelse för den studerandes möjligheter att fullfölja sina studier. Det kan dock tyckas onödigt att en studerande som i övrigt uppfyller alla studiestödsvillkor inte kan beviljas för hela studietiden. Detta kan eventuellt vara en punkt där information eller vägledning skulle kunna förbättras för att minska antalet delvisa avslag.

Obetalda återkrav och avgifter

Tabell 2.9 Andel och antal som har fått avslag på studiemedelsansökan på grund av obetalda återkrav eller obetalda avgifter i förhållande till antalet som fått bifall, läsåret 2007/08, andel i procent

	24 år eller yngre	25–34 år	35 år eller äldre	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande	Eftergymnasial nivå
Obetalda återkrav, andel	0,4	0,7	0,7	0,6	0,5	0,6	0,1
Antal personer	167	176	138	124	390	481	168
Obetalda avgifter, andel	0,4	2,4	2,6	1,2	1,4	1,5	0,2
Antal personer	137	586	496	247	1 037	1 219	474

Andelen som fått avslag på sin studiemedelsansökan på grund av *obetalda återkrav* är 6 gånger så stor bland vuxenstuderande i jämförelse med studerande på eftergymnasial nivå. Andelen som fått avslag på sin studiemedelsansökan på grund av *obetalda avgifter* är drygt 7 gånger så stor bland vuxenstuderande i jämförelse med studerande på eftergymnasial nivå. Framförallt äldre vuxenstuderande har en hög andel.

Den högre andelen obetalda återkrav och avgifter kan vara ett tecken på att de vuxenstuderande har en mer ansträngd ekonomisk situation än studerande på eftergymnasial nivå. Avslaget på studiemedelsansökan kan leda till att den studerande måste avbryta sina studier. Det finns även många som kan betala inom kort och då åter beviljas studiemedel.

Hur upplever de vuxenstuderande sin ekonomiska situation?

Nedan redovisas några tabeller med resultat från CSN:s enkätundersökning och frågor angående den ekonomiska situationen.

Tabell 2.10 I vilken utsträckning täcks dina levnadsomkostnader av dina studiemedel? Procent

	Kvinna	Man	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande med stöd	Eftergymnasial nivå
Svarat fel på frågan	0,0	0,5	0,0	0,1	0,1	0,4
100 %	26,6	27,5	24,0	27,3	26,9	18,6
75–99 %	22,8	26,2	12,4	25,6	23,7	35,6
50–74 %	25,5	25,7	29,5	24,9	25,5	26,4
25–49 %	17,5	12,8	17,1	16,1	16,2	12,5
0–24 %	7,7	7,3	17,1	5,9	7,7	6,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Drygt en fjärdedel av de vuxenstuderande uppgav att de i full utsträckning får sina levnadskostnader täckta av studiemedel. Det är en högre andel än för högskolestuderande. Däremot är det en lägre andel vuxenstuderande jämfört med högskolestuderande som uppgav att de i stor utsträckning (75–99 procent) får sina levnadskostnader täckta av studiemedel. Det faktum att många vuxenstuderande väljer att avstå från studiemedlens lånedel kan ha påverkat svaren.

I tabell 2.11 framgår vilka andra inkomstkällor än studiemedel som de vuxenstuderande uppgivit.

**Tabell 2.11 Vad av följande använde du dig av för att försörja dig under vårterminen 2007?
Procent**

	Kvinna	Man	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande med stöd	Komvux utan stöd ¹⁾	Högskola med stöd
Studielån och studiebidrag	48,9	59,5	29,7	55,9	51,6	3,1	70,1
Endast studiebidrag	50,1	38,0	70,3	42,5	47,1	9,5	26,2
Ersättning från arbetsgivaren	2,3	1,5	1,4	2,2	2,1	3,3	4,1
Stipendium	1,9	0,5	1,8	1,5	1,5	1,1	3,6
Lön	22,2	21,4	8,1	24,8	22,0	32,5	50,9
Ersättning från A-kassa	0,4	0,2	0,6	0,3	0,3	2,8	0,0
Sjukpenning/sjukersättning/aktivitetsersättning	1,9	0,5	0,6	1,7	1,6	5,8	0,5
Aktivitetsstöd	1,1	0,0	0,9	0,8	0,8	6,6	0,0
Föräldrapenning	2,8	4,7	4,6	3,0	3,3	1,7	2,5
Barnbidrag	34,6	14,9	42,9	27,0	29,6	12,0	9,0
Underhållsstöd	11,7	2,5	11,1	9,0	9,4	4,9	1,8
Försörjningsstöd	2,4	3,4	6,4	1,9	2,7	7,1	1,0
Stöd från make/maka, sambo etc.	33,5	10,5	26,2	28,0	27,7	23,8	21,7
Stöd från föräldrar	12,2	18,6	2,0	16,2	13,8	6,1	34,6
Kost och logi hos föräldrar	5,2	10,9	0,8	7,8	6,6	5,3	13,7
Sparade medel	12,9	15,3	0,6	16,1	13,5	7,8	45,9
Banklån	1,1	0,8	0,9	1,0	1,0	2,2	0,9
Annat	2,7	3,3	4,9	2,4	2,8	10,2	3,7
Totalt	247,9	206,5	213,8	242,1	237,4	145,8	290,2

1) Det finns en lägre andel av gruppen Komvuxstuderande utan stöd som trots detta uppgivit att de har studielån eller studiebidrag. Detta kan bland annat bero på felsvar eller att den studerande beviljats studiemedel senare.

Om man jämför svaren från vuxenstuderande och högskolestuderande framkommer vissa skillnader. En tolkning är att vuxenstuderande i mindre utsträckning har tillgång till sparade medel och löneinkomster. Däremot får de vuxenstuderande i större utsträckning barnbidrag och underhållsstöd. Även bland de vuxenstuderande finns skillnader, studerande på grundskolenivå har i betydligt mindre utsträckning tillgång till andra inkomstkällor än studiestöd.

Tabell 2.12 Ungefär hur stor var din sammanlagda inkomst före skatt under första kalenderhalvåret 2007? Procent

	Kvinna	Man	24 år eller yngre	25–34 år	35 år eller äldre	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande med stöd	Komvux utan stöd	Högskola med stöd
Svarat fel på frågan	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,4
Ingen inkomst	59,3	53,7	52,7	65,2	55,9	68,3	55,8	57,9	37,5	23,3
1–19 999 kr	23,1	19,0	31,4	14,5	20,7	12,9	23,8	22,1	19,5	40,3
20 000–39 999 kr	11,4	16,2	12,6	11,7	13,0	11,5	12,7	12,6	11,1	23,8
40 000–59 999 kr	3,6	6,9	2,2	3,5	7,0	3,6	4,6	4,4	8,9	8,5
60 000–79 999 kr	0,8	2,8	0,7	1,8	1,3	2,2	1,2	1,3	6,0	2,7
80 000–99 999 kr	0,5	0,9	0,4	0,7	1,0	0,7	0,6	0,6	7,3	0,7
100 000–149 999 kr	1,1	0,0	0,0	2,5	0,0	0,7	0,8	0,9	8,6	0,3
150 000 eller mer	0,3	0,5	0,0	0,0	1,0	0,0	0,4	0,3	1,2	0,0
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,1	100,0

Vuxenstuderande har generellt sett uppgivit lägre inkomster jämfört med studerande i högskola. Det är en betydligt högre andel vuxenstuderande som har uppgivit att de har ingen eller mycket låg inkomst jämfört med högskolestuderande (80 procent bland de vuxenstuderande jämfört

med 64 procent i högskola). Bland de vuxenstuderande är andelen med ingen inkomst högre för grundskolestuderande. Det finns ett samband mellan inkomst och åldersgrupp.

Tabell 2.13 Skulle du med befintliga ekonomiska medel inom en vecka kunna betala en oförutsedd utgift på 15 000 kr? Procent

	Kvinna	Man	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande med stöd	Komvux utan stöd	Högskola med stöd
Andel som svarat Nej	79,7	78,8	80,1	79,4	79,4	61,6	48,2

En högre andel vuxenstuderande jämfört med högskolestuderande har uppgivit att de med befintliga ekonomiska medel inte skulle kunna betala en oförutsedd utgift på 15 000 kr. Andelen är 79,4 procent av de vuxenstuderande och 48,2 procent av de högskolestuderande.

Resultatet är inte oväntat med tanke på att det i tidigare frågor framkommit en bild av att vuxenstuderande i mindre utsträckning har tillgång till sparade medel eller andra inkomster än studie-stöd.

Den ekonomiska situationen är givetvis även beroende av hur stora utgifter de studerande har. Utgifterna kan skilja mycket, bland annat beroende på bostadsförhållanden och familjeförhållanden.

Tabell 2.14 Hur stora utgifter har du för ditt boende? Procent

	24 år eller yngre	25–34 år	35 år eller äldre	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande med stöd	Högskola med stöd
Svarat fel på frågan	1,1	0,0	0,0	0,0	0,4	0,4	0,7
Ingen utgift	17,4	7,2	7,8	14,3	10,1	10,5	6,6
1–999 kr	7,6	4,1	1,0	2,4	4,4	4,4	1,2
1 000–1 999 kr	6,5	2,1	6,9	2,4	5,6	5,3	4,2
2 000–2 999 kr	10,9	10,3	6,9	2,4	10,5	9,2	26,5
3 000–3 999 kr	19,6	14,4	20,6	11,9	19,4	18,2	27,8
4 000–4 999 kr	21,7	21,6	14,7	19,0	19,0	19,0	16,2
5 000–5 999 kr	7,6	15,5	15,7	16,7	12,1	12,8	8,0
6 000 kr eller mer	7,6	24,7	26,5	31,0	18,5	20,0	9,0
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Den högsta andelen av de vuxenstuderande har en boendekostnad i intervallet 3 000–4 999 kr samt intervallet 6 000 kr eller mer. Drygt 10 procent har ingen utgift alls för boendet. Av de studerande som har uppgett att de inte har någon utgift för boendet bor högst andel (52 procent) tillsammans med någon eller båda av sina föräldrar och är yngre än 25 år. Generellt så bor dock de flesta vuxenstuderande i hyresrätt (som inte är studentbostad) (53 procent).

Av de studerande i det högsta utgiftsintervallet, 6 000 kr eller mer, bor högst andel (63 procent) tillsammans med barn eller ungdomar under 21 år. Boendekostnaderna beror alltså till stor del på boendeform och familjeförhållanden, vilket i sin tur har ett starkt samband med ålder.

Utgifterna i allmänhet ökar om den studerande har försörjningsansvar för barn. Drygt 36 procent av de vuxenstuderande har försörjningsansvar för barn som de får tilläggsbidrag för, vilket är en högre andel än för högskolestuderande. (I delrapport 4 redovisas situationen för studerande med försörjningsansvar för barn.)

Arbete parallellt med studierna

Som tidigare framgått är det relativt många studerande med studiemedel som även har arbetsinkomster parallellt med studierna. Det finns dock en gräns för hur mycket den studerande får tjäna innan studiemedlen reduceras, det så kallade fribeloppet. Syftet med fribeloppsgränsen är bland annat att studierna inte ska bli lidande till följd av för mycket arbete.

I CSN:s enkätundersökning fanns ett flertal frågor som rörde arbete vid sidan om studierna.

Tabell 2.15 Arbetade du parallellt med dina studier vårterminen 2007? Procent

	Kvinna	Man	24 år eller yngre	25–34 år	35 år eller äldre	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande med stöd	Komvux utan stöd	Högskola med stöd
Andel som svarat Ja	28,8	25,9	29,9	25,4	29,5	20,3	29,8	28,2	45,1	50,2

Som framgår av tabell 2.15 är det en betydligt lägre andel av de vuxenstuderande som arbetar parallellt med studierna. Att de vuxenstuderande inte arbetar i lika stor utsträckning som studerande på eftergymnasial nivå kan bero på att det är svårare för studerande på lägre utbildningsnivåer att skaffa ett jobb. Det kan även finnas andra förklaringar som har ett samband med ålderskillnaderna. Genomsnittsåldern för studiemedelstagarna är högre bland studerande på lägre utbildningsnivåer. Det är inte oväntat att det är en högre andel komvuxstuderande utan studiestöd som arbetar parallellt med studierna.

Enligt CSN:s enkätundersökning var de vanligaste anledningarna till att de vuxenstuderande arbetade parallellt med studierna att ha råd att studera (28 procent) eller att få extrapengar (29 procent). Andra vanliga orsaker till att arbeta parallellt var att kunna ta mindre studielån (10 procent) samt att lättare få arbete efter avslutade studier (9 procent).

Ungefär hälften av de vuxenstuderande uppgav att deras studier inte påverkades av att de arbetade parallellt med studierna. Drygt 18 procent uppgav att arbetet under vårterminen 2007 påverkade studierna positivt medan 31 procent angav att arbetet påverkade studierna negativt.

Av de vuxenstuderande som arbetar parallellt med studierna var det 23 procent som skulle ha velat arbeta mer men som avstod på grund av fribeloppsgränsen. (Som tidigare har redovisats är det ungefär 3,5 procent av de vuxenstuderande som får reducerade studiemedel eller återkrav på grund av för hög inkomst under ett halvår).

2.2 Studiesocial situation

I detta avsnitt redovisas resultat och analys av de vuxenstuderandes studiesociala situation. Inledningsvis redovisas en del siffror över hur väl de vuxenstuderande lyckas med sina studier och därefter undersöks genom vissa enkätfrågor om det finns något som antyder att de vuxenstuderandes livssituation inverkar på studieresultat och möjlighet att genomföra studierna i normal takt.

Studieresultat

Tabell 2.16 Andel och antal som har fått avslag på grund av bristande studieresultat läsåret 2007/08, andel i procent

	Kvinna	Man	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande med stöd	Eftergymnasial nivå
Andel som har fått avslag	2,5	3,1	2,6	2,7	2,7	2,2
Antal personer	1 409	849	523	1 980	2 555	5 914

Som framgår av tabell 2.16 får ungefär 2,7 procent av de vuxenstuderande avslagsbeslut på grund av bristande studieresultat under ett läsår. Det bör dock uppmärksammas att ett flertal av

dessa personer senare under samma läsår kan ha fått ett bifallsbeslut efter att ha återkvalificerat sig. Jämfört med studerande på eftergymnasial nivå är andelen som får avslag på grund av otillräckliga studieresultat något högre för vuxenstuderande. Skillnaden är dock liten och villkoren för resultatprövningen är olika.⁸

Upplevelse av studieframgång

Som framgick i föregående avsnitt tyder en del registerstatistik på att de vuxenstuderande i något mindre utsträckning lyckas uppnå goda studieresultat jämfört med studerande på eftergymnasial nivå. I följande tabell framgår hur de studerande själva upplever att de lyckas med sina studier.

Tabell 2.17 Upplever du att du lyckas med dina studier? Procent

	Kvinna	Man	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande med stöd	Komvux utan stöd	Högskola med stöd
Svarat fel på frågan	0,3	0,0	0,0	0,3	0,2	0,4	0,2
Ja, helt	53,8	50,7	50,7	53,5	53,1	49,3	53,5
Ja, delvis	45,1	47,5	47,3	45,3	45,6	47,9	44,8
Nej	0,9	1,8	2,1	0,9	1,1	2,5	1,5
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Av tabell 2.17 framgår att det inte är någon stor skillnad mellan grupperna. Studerande på gymnasienivå och högskola upplever i något högre utsträckning att de lyckas med studierna jämfört med studerande på grundskolenivå och de som studerar utan studiemedel.

Detta stämmer inte helt med den bild som framkom av registerstatistiken. Detta kan bero på att upplevelsen av hur man lyckas med studierna är beroende av motivet till att börja studera. I följande tabell från CSN:s enkätundersökning framgår vad de studerande angivit som skäl för att börja studera.

Tabell 2.18 Varför började du studera på nuvarande nivå? Andel respondenter, i procent, som svarat "stämmer till stor del" eller "stämmer helt". Flera svarsalternativ kan anges

	Kvinna	Man	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande med stöd	Komvux utan stöd	Högskola med stöd
För att det var självklart att jag skulle studera	52,2	52,6	75,9	48,2	52,3	59,8	65,7
För att öka mina chanser att få ett framtida arbete	90,4	83,2	93,5	87,5	88,6	89,9	88,9
För att kunna söka vidare till högre studier	60,0	70,1	60,9	62,9	62,5	63,2	11,9
För att få ekonomiskt stöd, t.ex. studiemedel, så att jag kan försörja mig	16,7	17,7	30,1	14,5	16,0	9,7	3,8
För att det krävs utbildning för det yrke jag vill ägna mig åt	80,9	76,2	77,9	80,1	79,7	83,6	91,9
För att jag ska bli mer allmänbildad och få större kunskaper	69,8	77,2	81,0	70,1	71,7	73,5	63,5

I jämförelse med studerande på högskola är för att få ekonomiskt stöd till försörjning, till exempel studiemedel, som orsak till att börja studera mycket vanligare bland vuxenstuderande. Ungefär 16 procent av de vuxenstuderande har angett ekonomiskt stöd som orsak till att de började studera. Motsvarande siffra på eftergymnasial nivå var 3,8 procent. Bland de vuxenstuderande var andelen högst på grundskolenivå (30,1 procent).

⁸ Prövning av studieresultat beskrivs närmare under avsnittet *Begrepp* i denna rapport.

Det är även mer förekommande bland vuxenstuderande, framförallt på grundskolenivå, att studera med syfte att bli mer allmänbildad och få större kunskaper. Studier på grundskolenivå är ofta en förutsättning för att kunna fungera i samhället och blir för många en direkt fortsättning på utbildning i svenska för invandrare (sfi).

Det är sannolikt att personer som endast läser med ekonomisk försörjning som motiv inte är lika intresserad av studierna i sig, vilket kan påverka resultatet. De som börjat studera med motivet ekonomiskt stöd eller allmänbildning upplever kanske att de lyckats med sitt studiesyfte trots att man inte avklarat alla poäng på kurserna.

Tabell 2.19 Upplever du att du har en ljus framtid ? Procent

	Kvinna	Man	24 år eller yngre	25–34 år	35 år eller äldre	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande med stöd	Komvux utan stöd	Högskola med stöd
Svarat fel på frågan	0,9	0,0	0,7	1,4	0,0	0,0	0,8	0,7	0,2	0,2
Ja	84,7	84,0	83,3	85,4	84,7	86,1	84,3	84,5	81,8	90,4
Nej	14,4	16,0	16,0	13,2	15,3	13,9	14,9	14,8	17,9	9,4
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nästan 85 procent av de vuxenstuderande upplever att de har en ljus framtid. Det är en lägre andel jämfört med högskolestuderande. Detta skulle kunna bero på att studerande på lägre utbildningsnivåer kanske har oklarare syfte med utbildningen och är längre från slutmålet med sina studier. De studerandes syn på framtiden kan dock antas vara påverkad av ett flertal studie-sociala och studieekonomiska faktorer såsom studieframgång, det allmänna hälsotillståndet, eget inflytande över studier samt upplevelsen av att få stöd i sina studier.

Veckogränser

Reglerna om längsta tid med studiemedel skiljer sig beroende på vilken tidigare utbildning den studerande har. Studiemedel för studier på grundskolenivå kan normalt beviljas för högst 40, 80 eller 100 veckor, och för studier på gymnasienivå antingen 80 eller 120 veckor. För studier på eftergymnasial nivå kan studiemedel normalt beviljas i 240 veckor.

Tabell 2.20 Andel och antal som har fått avslag på grund av reglerna om längsta tid, läsåret 2007/08, andel i procent

	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande	Eftergymnasial nivå
Helt avslag på grund av veckogränsen				
Andel	1,2	0,6	0,8	0,1
Antal personer	236	463	693	314
Delvis avslag på grund av veckogränsen				
Andel	3,4	1,9	2,5	0,9
Antal personer	687	1 378	2 082	2 313

Utifrån tabell 2.20 kan framräknas att det är ungefär 4,6 procent på grundskolenivå och 2,5 procent på gymnasienivå som får helt eller delvis avslag på grund av reglerna om längsta tid med studiemedel. Delvis avslag innebär att den studerande får bifall för en viss del av den sökta perioden men avslag för de veckor som överstiger veckogränsen. Jämfört med studerande på eftergymnasial nivå är det en högre andel vuxenstuderande som får avslag på grund av veckogränserna.

Möjlighet att kombinera studier och privatliv

I de två föregående avsnitten har siffror både från registerdata och enkätdata redovisats som försökt belysa de studerandes studieframgång. I detta sammanhang är det av intresse att undersöka om det finns något som antyder att de vuxenstuderandes livssituation inverkar på studieresultat och möjlighet att genomföra studierna i normal takt.

I CSN:s enkätundersökning ställdes en fråga om möjligheten att kombinera studier med privatliv.

Tabell 2.21 Hur upplever du din nuvarande studiesituation utifrån dina möjligheter att kombinera dina studier med ditt privatliv? Procent

	Kvinna	Man	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande med stöd	Komvux utan stöd	Högskola med stöd
Mycket dålig	8,3	5,8	8,0	7,6	7,7	9,1	5,8
Dålig	13,0	12,9	12,4	13,2	13,1	9,7	14,8
Varken eller	29,5	30,8	29,9	29,8	29,8	31,7	26,7
Bra	29,8	27,7	28,5	29,4	29,3	30,6	30,8
Mycket bra	19,2	22,8	21,2	19,9	20,1	18,9	21,9
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Av tabell 2.21 framkommer inte några större skillnader mellan de olika grupperna. Enkätfrågan ger alltså inget tydligt stöd för att svårigheter att kombinera studier med privatliv skulle medföra relativt sämre studieresultat för de vuxenstuderande.

Välmående

I CSN:s enkätundersökning fanns även frågor med syfte att ge en bild av hur de studerande upplever sin fysiska och psykiska hälsa och sitt välmående. De studerande fick dels bedöma sitt nuvarande hälsotillstånd, dels bedöma om hälsotillståndet har förändrats sedan de började studera på nuvarande nivå. De studerande fick även besvara ett antal frågor om huruvida de upplever olika psykiska och fysiska obehag samt huruvida de anser att dessa obehag har en koppling till deras nuvarande studiesituation.

Tabell 2.22 Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd idag? Procent

	Kvinna	Man	24 år eller yngre	25–34 år	35 år eller äldre	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande med stöd	Komvux utan stöd	Högskola med stöd
Svarat fel på frågan	1,2	0,4	2,0	0,3	0,6	0,0	1,2	1,0	0,2	0,2
Mycket bra	6,9	17,9	8,1	8,5	12,3	10,3	9,6	9,6	13,0	17,1
Bra	31,4	36,3	25,0	38,2	34,6	34,2	32,3	32,6	40,2	39,7
Ganska bra	42,1	32,3	40,2	36,5	41,8	39,0	39,8	39,7	29,4	34,2
Ganska dåligt	13,4	8,5	16,6	12,3	7,9	11,6	12,1	12,1	11,1	7,1
Dåligt	4,7	3,1	7,4	3,4	2,5	4,1	4,4	4,3	4,6	1,4
Mycket dåligt	0,3	1,3	0,7	0,7	0,3	0,7	0,5	0,6	1,4	0,2
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Nästan 82 procent av de vuxenstuderande anger att deras hälsotillstånd är Ganska bra, Bra eller Mycket bra. Endast 0,6 procent av de studerande med stöd har bedömt sitt hälsotillstånd som mycket dåligt och drygt 4 procent som dåligt.

Bland de vuxenstuderande är det gruppen 24 år eller yngre som upplever sämst hälsotillstånd. Vuxenstuderande män upplever sin hälsa bättre än kvinnor även om det är en något högre andel män som valt svarsalternativet Mycket dåligt. Jämfört med studerande i högskola upplever de vuxenstuderande en relativt sämre hälsa.

Trots att de flesta vuxenstuderande bedömer sitt allmänna hälsotillstånd som gott, finns det flera olika fysiska och psykiska obehag som över hälften av de vuxenstuderande återkommande har besvär av:

- trötthet (68 procent)
- stress (72 procent)
- svårighet att slappna av (54,9 procent)
- värk i rygg/nacke/axlar/skuldror (64,3 procent)
- huvudvärk (51,8 procent)

Tabell 2.23 Hur bedömer du din hälsa idag jämfört med när du började studera på nuvarande nivå? Procent

	Kvinna	Man	24 år eller yngre	25–34 år	35 år eller äldre	Grundskolenivå	Gymnasienivå	Alla vuxenstuderande med stöd	Komvux utan stöd	Högskola med stöd
Svarat fel på frågan	0,0	0,0	0,0	0,3	0,0	0,7	0,0	0,1	0,0	0,2
Mycket bättre	11,9	15,8	11,1	13,0	14,3	21,2	11,2	12,9	11,5	7,3
Något bättre	24,1	26,1	30,1	18,2	25,4	23,3	24,8	24,6	16,1	16,6
Densamma	41,9	38,7	34,1	41,1	47,6	42,5	41,0	41,2	51,6	41,6
Något sämre	18,5	15,8	18,6	25,3	10,2	11,6	19,0	17,8	19,0	30,8
Mycket sämre	3,5	3,6	6,1	2,1	2,5	0,7	4,0	3,5	1,9	3,6
Totalt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Merparten av de vuxenstuderande uppger att deras hälsotillstånd antingen är detsamma eller har förbättrats under studietiden. Bland de vuxenstuderande är förbättringen störst för studerande på grundskolenivå. Jämfört med högskolestuderande är det en betydligt högre andel av de vuxenstuderande som uppger att deras hälsotillstånd förbättrats under studietiden.

Enligt enkätsvaren är utvecklingen under studietiden av de vuxenstuderandes hälsa relativt god. Trots detta var det drygt 12 procent av de vuxenstuderande som uppgav att de har återkommande fysiska eller psykiska obehag som helt beror på den nuvarande studiesituationen. Därutöver var det nästan 42 procent med obehag som delvis var kopplade till den nuvarande studiesituationen.

Källförteckning

Centrala studiestödsnämnden (2008). *CSN:s undersökning av de studerandes ekonomiska och sociala situation*. Sundsvall: Centrala studiestödsnämnden.

Centrala studiestödsnämnden (2008). *Studiemedel – Regler och praxis 2008/09*. Sundsvall: Centrala studiestödsnämnden.

Centrala studiestödsnämnden (2007). *Studiemedel – Regler och praxis 2007/08*. Sundsvall: Centrala studiestödsnämnden.

Centrala studiestödsnämnden (2006). *Studiemedel – Regler och praxis 2006/07*. Sundsvall: Centrala studiestödsnämnden.

Centrala studiestödsnämnden (2008). *Återbetalning – Regler och praxis 2008*. Sundsvall: Centrala studiestödsnämnden.

SFS 2000:655, *Studiestödsförordning*.